

A jövő nemzedékek szószólójának közleménye a beporzók napja alkalmából

(2023. március 10.)

A jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó biztoshelyettes, Dr. Bándi Gyula, március 10-én a beporzók napja alkalmából arra hívja fel a figyelmet, hogy a beporzók nagyarányú pusztulása az emberi jólétre és a természetre egyaránt súlyos veszélyt jelent, továbbá aláássa a hosszútávú mezőgazdasági termelékenységét.

Az ökológiai rendszerben, legyen az természetközeli élőhely, mezőgazdasági táj vagy települési környezet, kiemelkedő szerepet töltenek be a beporzók, például a méhek, a legyek, a lepkék, a darazsak, a bogarak. Ezek az állatok táplálékukat a virágokban keresik, közben pedig elvégzik azok megtermékenyítését, lehetővé téve a növények szaporodását. Európában a vadon élő és a haszonnövényfajok körülbelül négyötöde közvetlenül vagy közvetve függ az állati beporzástól. A beporzók alapvető szerepet töltenek be többek között az élelmezésbiztonság, az emberi egészség, a kielégítő életminőség biztosítása terén és jelentősen hozzájárulnak az ökoszisztémák megfelelő működéséhez.

Hiába történtek nemzetközi, uniós és hazai intézkedések a negatív hatások mérséklésére, a beporzók pusztulásának megállítása és a folyamat visszafordítása érdekében még jelentős kihívásokat kell leküzdeni (például az Európai Vörös Lista szerint a méhek, nappali lepkék és zengőlegyek nagyjából minden harmadik fajának populációja pusztulást mutat). Az ENSZ Biológiai Sokféleség Egyezménye alapján a globális erőfeszítések szerves részét képezik a beporzók védelmére előirányozott intézkedések. Az uniós biodiverzitási stratégia pedig azt az általános célt tűzte ki, hogy 2030-ig visszafordítja a beporzók számának és sokféleségének csökkenését. Ezen túlmenően az Európai Bizottság 2022 júniusában javaslatot terjesztett elő a természet helyreállításáról szóló jogszabályra, amelynek célja, hogy ne csak stratégiai elvárásként, hanem jogilag kötelező erővel írja elő az uniós tagállamoknak: 2030-ig fordítsák vissza a beporzó populációk pusztulását, továbbá kedvező tendenciákat tartsanak fenn.

Magyarország területének jelentős része (~57%-a) mezőgazdasági terület. A mezőgazdálkodási gyakorlat különösen nagy befolyást gyakorol a beporzók létére, sok esetben a nem megfelelő termelési módszerek alkalmazása révén csökkenhet a biológiai sokféleség, köztük a beporzók száma is. Hazánk, felismerve a beporzók jelentőségét, immár öt éve elindította az új természetvédelmi jeles napot, a beporzók napját. A még tágabb körű figyelemfelkeltés érdekében a Magyar Környezeti Nevelési Egyesület 2023-tól kezdve az „Év beporzóit” szavazást is meghirdeti annak érdekében, hogy a társadalom figyelmébe ajánljon egy-egy beporzó állatcsoportot.

A beporzókat fenyegető fő veszélyek közé tartozik a földhasználat megváltozása és módja (beleértve az urbanizációt, földhasználati döntéseket), az intenzív mezőgazdálkodási gyakorlat (beleértve a peszticidhasználatot), a környezetszennyezés (beleértve a fényszennyezést), az idegenhonos inváziós fajok és az éghajlatváltozás. A tendencia megfordításához kulcsfontosságú a beporzóbarát mezőgazdasági technikák, különösen az agroökológia nagyobb mértékű alkalmazása, a beporzók számára fontos növények védelme, a monokultúrák számának és méretének csökkentése, a peszticidhasználat mérséklése, az intenzív talajművelés, túllegetetés, valamint a túlzott trágyázás visszaszorítása.

A szószóló arra hívja fel a figyelmet, hogy a beporzók pusztulása megállításának és visszaszorításának nincs alternatívája. Olyan ágazatokon átívelő megoldásokat kellene teremteni, amelyek biztosítják ezen fajok védelmét, fenntartását, valamint a jövő nemzedékek számára megfelelő állapotban való megőrzését, mint ahogy azt az Alaptörvény P) cikke is előírja az állam és mindenki kötelezettségeként.